

The Editor's Uneasy Chair

“The Editor's Uneasy Chair” – deze titel voor de inleiding van het derde nummer van *Werkwinkel* verwijst naar het boeiende Kaapse tijdschrift dat aanvankelijk onder de titel *Independent* en later als *Trek* (1936-1952) werd uitgegeven. Dit belangrijke opinieblad sloot aan bij de beste Zuid-Afrikaanse traditie van periodieken die tot diep in de 19de eeuw strekt. Dit was een onafhankelijk en intellectueel tijdschrift, getuigend van een breed belangstellingsspectrum van politiek via economie tot aan de kunsten. Op elk gebied werd betrokkenheid met kennis en vakkundigheid verweven. Kenmerkend was ook het bilinguïsme, of beter gezegd trilinguïsme. Toen ik me recentelijk in de jaargangen van dit tweetalig tijdschrift verdiepte, ontdekte ik immers naast de twee officiële talen van de toenmalige Unie van Zuid-Afrika, namelijk het Engels en het Afrikaans, ook nog menig artikel in het Nederlands. Het mag enige verbazing wekken dat het tot veertiger jaren van de vorige eeuw – in tegenstelling tot de wijdverspreide opinies over de Kaapse taaltoestanden – mogelijk, zonet vanzelfsprekend was Nederlandse teksten in een Zuid-Afrikaans tijdschrift te plaatsen.

Hoewel de doelstellingen en de werkwijze van een academische en een journalistieke publicatie anders zijn, kwam ik vanwege deze drietaal automatisch met mijn gedachten bij *Werkwinkel*. Toen ik bovendien de titel van de vaste rubriek van de hoofdredacteur las – “The Editor's Uneasy Chair” – maakte zich een *fausse reconnaissance* van mij meester. Maar waarom noem ik in mijn hoedanigheid van hoofdredacteur die stoel ongemakkelijk terwijl het de gehele *Werkwinkel*-redactie heel aardig gelukt is om in de afgelopen twee jaar het collectief van co-redacteurs en adviseurs te vergroten, een netwerk van medeauteurs op te bouwen, de kring van de samenwerkende reviewers uit te breiden en een regelmatige publicatiefrequentie te verzekeren? Nou ja, iedereen die ooit in een dergelijke stoel zetelde, weet van welke ongemakken hier sprake kan zijn. Men moet voor stellige verbetering zorgen, constant over de kwaliteit van de te publiceren bijdragen waken, financieringsbronnen zeker stellen, de samenwerking met de uitgever en de drukker intensiveren, het tijdschrift laten circuleren, noem maar op. Hiervoor mail je mensen, bel je ze, stuur je hen brieven, je vraagt en verzoekt, verklaart en stelt deadlines. Hiervoor is beleefdheid uitgedacht, maar ook volharding. Je leest de voorgelegde bijdragen om een eerste selectie te maken en na ontvangst van de leesverslagen van de externe reviewers begint de zaak opnieuw, zij het in kleinere kring: herlezen, herzien en bijschaven doen zowel de auteurs als de redacteurs die gedurende het gehele proces zeer nauw met elkaar samenwerken; ook de moedertaalsprekers en de correctoren worden ingeschakeld. Dat je in dit proces

artikelen moet weigeren, hoort vanzelfsprekend bij dit vak, maar dat dit af en toe collega's en gekende vakgenoten zijn, doet je in je redacteurstoel bijzonder ongemakkelijk zitten. Concessies worden niet gedaan omdat we willen dat de standpunten, hypothesen en probleemstellingen in alle teksten tot hun recht komen. En wij willen binnen afzienbare tijd *Werkwinkel* laten accrediteren, dus naast talrijke formele vereisten waaraan elk internationaal erkend en geaccrediteerd tijdschrift moet voldoen, lijkt kwaliteit het middel bij uitstek om dit te bereiken.

Voor wie met het uitgeven van een wetenschappelijk tijdschrift te maken heeft en deel van een redactie uitmaakt, klinkt dit alles bekend. Voor ons die de uitdaging van het oprichten en publiceren van een totaal nieuwe periodiek zijn aangegaan, en dat dan nog in een gebied waar onze vaktalen – Nederlands, Afrikaans en Engels – als moedertalen niet gebruikt worden, was de zaak nog ingewikkelder: wij zijn vanaf punt nul begonnen en hebben de lat onmiddellijk hoog gelegd. We willen een tijdschrift dat in elk nummer met tenminste enkele teksten rond een concreet issue naar voren komt of zelfs met themanummers werkt, waarvoor de bijdragen over concrete onderwerpen bij de vakgenoten worden aangevraagd, dat het onderzoek naar bepaalde aspecten stimuleert of zelfs initieert en zijn niche weet te vinden waar verschillende talen bij elkaar komen, waar diverse achtergronden van onderzoekers elkaar raken of elkaar aanvullen en waar disciplines, soms uiteenlopend, elkaar treffen.

Dit jaar zijn we van plan om naast publicatie van het onderhavige derde nummer nog twee initiatieven te ontplooien. De redacteurs willen starten met de "Werkwinkel-Bibliotheek," een reeks wetenschappelijke verhandelingen op het gebied van Nederlandse en Zuid-Afrikaanse studies. En omdat we onze standplaats in Polen hebben en voor de ontwikkeling van ons vakgebied hier te lande medeverantwoordelijk zijn, hebben we besloten om naast de *Werkwinkel*-talen ook nog het Pools als medium van deze reeks publicaties te gebruiken. Het lijkt ons verstandig de internationalisering van de wetenschap gepaard te laten gaan met als het ware het recht op toe-eigening waardoor de onderzoeksresultaten en dus een zeker gedachtegoed overgedragen wordt aan de samenleving en de taalgemeenschap die de meeste kosten dragen van onze onderzoeksactiviteiten.

Het tweede initiatief komt neer op het besluit om na twee jaar publicatie de inhoud van een *Werkwinkel*-nummer op internet te plaatsen. Van de papieren versie wordt geen afstand gedaan maar na twee jaar circulatie lijkt het ons een gepast tijdstip om de bijdragen uit het eerste 2006-nummer in gedigitaliseerde vorm op onze website beschikbaar te stellen. In de toekomst zal deze digitalisering met regelmaat plaatsvinden.

De foto's voor de omslag van elke *Werkwinkel* kiezen we altijd zorgvuldig daar een wetenschappelijk verantwoorde inhoud met een esthetisch verantwoorde kaft behoort samen te gaan. Omdat het esthetische even belangrijk is als het symbolische, werd het eerste nummer (2006) versierd door een fragment van het huis in Kaaps-Hollandse stijl op het landgoed Boschendal in Zuid-Afrika; de tweede aflevering (2007) werd verfraaid door een foto van zeer goed bewaarde sporen van de waterbouwkundige werken die door de Nederlandse kolonisten in Polen werden achtergelaten. De foto op de omslag van dit nummer benodigt enkele zinnen toelichting. Zij stelt het beeldhouwwerk "Trzej Murzyni" (Drie Negers) voor dat zich in het centrum van Wrocław bevindt, meer bepaald op het huis op de hoek van Ruska- en Kielbaśnicza-straat (vroeger Reusche Strasse en Herrenstrasse). Paweł Cesarz heeft de foto zo gemaakt zodat men in het verschiep de toren van de garnizoenkerk (de Heilige Elisabeth Kerk) ziet. De oorspronkelijk gotische toren uit het jaar 1457, omgebouwd in 1531-1535 in renaissancestijl, was ooit 130,5 m hoog en behoorde daarmee tot een van de hoogste gebouwen in Europa. De hoge toren en de monumentale kerk drukten de grote ambities uit van de gedreven patriciërs van het toenmalige Wrocław/Breslau; door zijn imposante vorm concurreerde dit kerkgebouw zelfs met de aartsbisschoppelijke kathedraal op het nabijgelegen eiland. Op de foto vormt de toren een contrast met de drie "torenhoge" figuren van zwarte mannen op de voorgrond.

Het huis op de hoek van de twee straten kijkt uit op de centraal gelegen Solny-plaats (vroeger Blücher-platz, zie ommezijde van dit nummer) die direct met de Oude Markt is verbonden. Het huis, voor zover onze redactionele kunsthistorica Anna Sikora kon nagaan, bestond waarschijnlijk al in de middeleeuwen, vermoedelijk dateert het tenminste uit de 14de eeuw en de relictien van het oorspronkelijke gebouw zijn nog steeds in de kelder zichtbaar. In de 19de eeuw werd begonnen met een belangrijke verbouwing: het pand werd vergroot, wat gepaard ging met de vernietiging van andere huizen in de Kielbaśnicza-straat. Vanaf 1858 was het huis eigendom van de koopman Hein die zijn woning nog een paar keer liet verbouwen, o.a. in 1869. Een latere opknapbeurt dateert uit de jaren 1908-1910, toen werd vooral het interieur gerestaureerd. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd het pand bijna totaal verwoest; de wederopbouw begon in de jaren vijftig. De laatste renovatie vond in de jaren 1998-2000 plaats en toen werd de huidige sculptuur geplaatst.

Het huis heeft "Drie Negers" als wapen. Voor de Tweede Wereldoorlog had het wapen een andere, meer bescheiden vorm dan tegenwoordig, namelijk die van een reliëf. Bovendien werden de gedaanten van de drie mannen anders gepresenteerd: ze werden naast elkaar op hetzelfde niveau geplaatst en droegen een speer en een schild. Het nieuwe wapen ontstond in 1999 en ziet er anders uit: het is namelijk in

de vorm van een keramiek beeldhouwwerk. De figuren hebben nu geen speren of schilden meer bij zich, wel zijn zij versierd door hoofdtooi en rokjes gemaakt uit bladeren. De auteur van het nieuwe wapen is de kunstenaar van Georgische afkomst Leri Papidze (geboren in 1963). Hij studeerde kunst in Tbilisi (Georgië) en daarna in Wrocław (Polen). Sinds 2002 werkt hij aan de Kunstacademie in Wrocław aan de Faculteit Keramiek en Glas. Hij is ook de auteur van enkele andere werken in Wrocław en in andere Poolse steden.

“Trzej Murzyni,” het wapen van het huis in het midden van de Oude Stad van Wrocław, is vatbaar voor allerlei interpretaties, zeker in het licht van de geschiedenis van het pand: terwijl dit vroeger hoogstwaarschijnlijk verband hield met een daar gevestigde winkel met koloniale waar of de reikwijdte benadrukte van handelsbetrekkingen van de eigenaar, heeft de drie-eenheid die de zwarte mannen nu vormen, of beter het circusnummer waarin ze geïntegreerd werden, geen betrekking meer op het huis en zijn omgeving. Men kan hier volstaan met de uitleg dat deze sculptuur en het voorgaande vernietigde reliëf inzicht verschaft in zowel de vroegere voorstelling als ook in de hedendaagse verbeelding van het Exotische (negers met speren en wapenschilden of verkleed als indianen etc.). Dit moderne gebeeldhouwde motief kan zonder problemen het oude wapen vervangen, de artistieke visie op de Ander is met verloop van tijd niet wezenlijk veranderd. De teksten in dit nummer gaan op diverse manieren in op de Europese visie van het Vreemde en willen daarmee als intellectueel correctief fungeren. Dit beeldhouwwerk in een moderne Midden-Europese stad – als wapen van het huis en gecontrasteerd met de kerktoren – leek ons een geschikt symbool of een soort dekkende leus voor deze aflevering van *Werkwinkel*.

In de hoedanigheid van hoofdredacteur van *Werkwinkel* ben ik persoonlijk de Nederlandse Koninklijke Academie voor Wetenschappen zeer erkentelijk. Het hele academisch jaar 2007/2008 mocht ik als *fellow-in-residence* in the Netherlands Institute for Advanced Study in Humanities en Social Sciences verblijven om te werken. Dankzij dit studieverblijf kon ik me – naast mijn geplande onderzoek, het hoofddoel van mijn verblijf te Wassenaar – ongestoord en rustiger dan op het thuisfront aan het redigeren van dit nummer wijden; hierdoor kwam het tijdschrift goed op tijdschema zitten. Dankzij de bijzonder stimulerende NIAS-sfeer werden ook nog plannen voor nieuwe toekomstige initiatieven gesmeden.

Jerzy Koch